

Nikakvi koraci nisu preduzeti da se smanji zagađenje iz termoelektrana, a odgovornost je isključivo na onima koji upravljaju državnim budžetima, kaže za Fejsbuk rubriku Zašto? Zvezdan Kalmar iz nevladinog Centra za ekologiju i održivi razvoj (CEKOR), odgovarajući na pitanje zašto je emisija sumpor-dioksida u Srbiji, Kosovu, Bosni i Hercegovini i Severnoj Makedoniji bila šest puta veća od dozvoljene tokom 2018. godine? Izveštaj mreže nevladinih organizacija sa sedištem u Pragu "Bankwatch", predstavljen 10. decembra u Evropskom parlamentu, pokazao je da su ukupne emisije sumpor-dioksida iz termoelektrana na ugalj u Srbiji, Kosovu, Bosni i Hercegovini i Severnoj Makedoniji prošle godine bile čak šest puta više nego što je bilo dozvoljeno u Nacionalnim planovima za smanjenje emisija koje su zemlje dostavile Sekretarijatu Energetske zajednice (EZ) sa sedištem u Beču.

U prekršaju zbog zagađenja

U skladu sa potrebom da se redukuju emisije štetnog sumpor-dioksida Evropska unija (EU) je 2001. godine uvela obavezu da se na postrojenjima ugrade instalacije za odsumporavanje. Sve zemlje Zapadnog Balkana članice su Energetske zajednice od 2005. godine, i stoga su imale obavezu da u narednih 12 godina smanje zagađenje iz termoelektrana u skladu sa Direktivom o velikim postrojenjima za sagorevanje, podseća Kalmar.

"Činjenica je da se pri samom spaljivanju uglja oslobađa sumpor-dioksid i on je uvek bio na tako visokim, drastično visokim nivoima. Srbija i druge zemlje sa Zapadnog Balkana su se obavezale da će da usaglase sa evropskim pravilima rad svojih postrojenja - valjda misleći da će to vreme usaglašavanja večno da traje. Nije ispoštovan plan da se od 1. januara 2018. godine usaglase postrojenja. Dakle, Srbija je u prekršaju, kao i sve druge zemlje", objašnjava Kalmar, koordinator za energetiku i klimatske promene u CEKOR-u, koji je deo "Bankwatcha".

U Srbiji najveći zagađivači

Na nivou pojedinačnih termoelektrana, najveći zagađivači su u Srbiji - termoelektrana Kostolac B u centralnoj Srbiji, čija je emisija sumpor-dioksida bila čak 14 puta viša (113.913 tona) nego što je dozvoljeno u Nacionalnom planu za to postrojenje, a na drugom mestu je termoelektrana Nikola Tesla B, koja je prošle godine emitovala 89.045 tona sumpor-dioksida.

Sam "Kostolac B" emitovao je više sumpor-dioksida nego što je dozvoljeno za ceo region, uprkos tome što je to jedina termoelektrana u regionu koja ima novo postrojenje za

odsumporavanje – navodno pušteno u rad još u julu 2017. godine, stoji u izveštaju.

“Srbija je podigla kredit od kineske države, odnosno platila je kinesku kompaniju da ugradi odsumporavanje u Kostolcu B 1 i 2, to je dva bloka. Međutim, iz nepoznatih razloga, već gotovo dve godine ta instalacija tamo stoji. Ona je prošla kroz testni period i nakon dva pokušaja da dobije dozvole, nije ih dobila, tako da to postrojenje ne funkcioniše”, ističe Kalmar.

Sankcije zbog zagađenja?

Budući da gotovo nikakvi koraci nisu preduzeti da se smanji štetna emisija, Energetska zajednica ima mogućnost da pokrene proceduru zbog prekršaja, takozvanu *infringement proceduru*, objašnjava Kalmar.

“Struja, kao roba kojom se može trgovati prekogranično, ukoliko se proizvodi pod ovakvim okolnostima zapravo izaziva nepoštenu konkurenciju proizvođačima iz EU. Te u tom kontekstu, mogu da očekujem da će EU vrlo brzo da dođe na ideju da uvede neke takse ‘na granici’ – gde bi struja iz ovog regiona morala da plati dodatne penale jer se proizvodi u nepravednim uslovima prema evropskim proizvođačima”, ističe on.

Evropska unija je kao ugovorna strana, prema rečima Kalmara, zgrožena podacima o zagađenju, ali i svesna da su Srbija, Kosovo, Severna Makedonija i Bosna i Hercegovina godinama upozoravani, ali i finansijski pomagani.

“Nekim državama je dat novac, donacije kroz IPA fondove (fond EU za bespovratnu finansijsku pretpristupnu pomoć), da pripremaju projekte. To je samo potpuna neodgovornost od strane donosilaca odluka, odnosno rukovodilaca budžetima u zemljama Zapadnog Balkana, jer novca ima, ali se on ne koristi – odnosno ne usmerava na tu stranu. Flagrantan primer je Kosovo, i Srbija i Bosna i druge države gde zapravo se stalno očekuje da neko da donaciju, da neko da poklon, umesto da se operateri nateraju da iz svojih sredstava to plate”, kaže Kalmar.

Zagađenje opasno po zdravlje

U izveštaju se navodi da su od 2016. godine, kada je zagađenje iz 16 regionalnih termoelektrana prouzrokovalo preranu smrt gotovo 3.900 ljudi, neki od zagađivača povećali emisiju štetnih materija.

“Ta zagađenja se šire, ne samo na lokalnu, nego se šire i na celu teritoriju prekogranično. Ta zagađenja uništavaju zdravlje i uzrokuju čitav kompleks bolesti, jer prosto ne može sumpordioksid da se odvoji od teških metala. Vi tu imate jedan smrtonosni koktel teških metala –

ima tu i žive i olova i radona, i ugljen-monoksida i ugljen-dioksida. Otpepeljavanje od rudnika takođe stvara zagađenje silikatnom prašinom koja leti kilometrima daleko. Sve to izaziva kancer, kardiovaskularne bolesti, astmu kod dece, a u ekstremnim slučajevima mogu da izazovu i akutna stanja koja mogu čak i do smrti da dovedu”, upozorava Kalmar.

Protesti u regionu

Kalmar podseća da su stanovnici kolubarskog okruga i požarevačkog kraja u Srbiji, koji su najviše pogođeni zagađenjem iz termoelektrana u više navrata protestovali i pisali peticije. U avgustu ove godine stanovnici sela u kolubarskom kraju – Medoševca, Velikih Crljena, Zeoka i Baroševca pozvali su Ministarstvo zaštite životne sredine da ne ignoriše problem raseljavanja građana koji žive blizu površinskih kopova zbog njihovog negativnog uticaja po zdravlje.

“U tako uništenoj životnoj sredini nije moguće obezbediti životne uslove kakvi su tu bili pre 30, 40 ili 50 godina. Njihovo pravo na zdravu životnu sredinu niko nema pravo da ugrozi. Isto se to dešava i u Tuzli u Bosni i Hercegovini, u Pljevljima u Crnoj Gori, Bitolju u Severnoj Makedoniji, oko Prištine na Kosovu gde su takođe veliki zagađivači. Svi ti ljudi trpe”, ističe Kalmar.

U izveštaju mreže “Bankwatch” apeluje se na zagađivače da do kraja 2020. godine urade procene uticaja na životnu sredinu, završe tendere i obezbede finansijske aranžmane kako bi se nabavila oprema za odsumporavanje. Takođe, predlog je da se smanji radno vreme postrojenja koja ne ispunjuju ekološke zahteve, kao i da se osigura sprovođenje Nacionalnih planova za smanjenje zagađenja.

“Bankwatch” od zvaničnika Energetske zajednice i Evropske unije traži da se na adekvatan način kazne zagađivači, odnosno zemlje koje ne poštuju evropsku direktivu, kao i da se iz evropskih fondova finansira više projekata za proizvodnju zelene energije.

Izvor: slobodnaevropa.org